

Ebba Henrekson & Truls Neubeck

Idéburen välfärd i Sverige

– en systematisk litteraturstudie

Nonprofit welfare in Sweden – a literature review

The study provides an overview of published research on nonprofit welfare provision in Sweden and identifies potential gaps for future research. Taking the growing interest in civil society in general and nonprofit welfare in particular as our starting point, the article seeks to answer a series of questions. What scientific perspectives are utilized in the studies? When were they published? What welfare areas are studied? And "are" the studies primarily concerned with users of welfare services, professionals, welfare-producing organizations or the welfare of society at large? We analyse 161 published studies identified through a systematic search in three academic databases. The results are summarized using graphs and a narrative synthesis. The results show that research on nonprofit welfare provision has grown steadily since the early 1990s. The existing research is primarily on changing political and societal perceptions regarding what roles civil society organizations should assume in a welfare society in transition and how this relates to international trends. Based on these results, we argue that research is lacking on the actual production of welfare services performed by civil society organizations in Sweden, and its significance for individual users, notably concerning research on nonprofit education and healthcare.

Ebba Henrekson är doktorand på Centrum för Civilsamhällesforskning vid Marie Cederschiöld högskola.

Truls Neubeck är affilierad lektor i företagsekonomi vid Södertörns högskola.

Kontakt: ebba.henrekson@mchs.se

Inledning

Den här artikeln ger en översikt över den forskning som har publicerats på området idéburen välfärd i Sverige. Utifrån den långa idétraditionen av det svenska civilsamhället, och dess mångfald av idéburna organisationer, söker artikeln svar på några frågor i en aktualiserad samhällsdebatt om välfärden. Med vilka vetenskapliga perspektiv har studier om idéburen välfärdsverksamhet tagit sig an detta, när är de gjorda, vilka välfärdsområden har egentligen studerats och handlar studierna om brukare, professionella, utförande verksamheter eller samhället i stort? Vad vet vi och var finns luckor i den vetenskapliga kunskapen om den idéburna sektorn och dess roll i välfärdens praktik?

Artikeln börjar med ett introduktionsavsnitt där civilsamhällesbegreppets introduktion i Sverige, de förändringar som under 1990-talet skedde i organiseringen av den svenska välfärden samt den idéburna sektorns roll för välfärdsverksamhet i en svensk kontext beskrivs. Därefter följer ett metodavsnitt som presenterar den begreppsstruktur som använts samt hur den litteratursökning som ligger till grund för artikeln genomförts. I efterföljande avsnitt presenteras resultaten från litteraturstudien. Avslutningsvis sammanfattas resultaten från studien för en diskussion om dem i relation till tidigare forskning om idéburen välfärd samt eventuella områden av vikt att undersöka vidare.

Civilsamhället som begrepp

Civilsamhället som ett samlat begrepp, för både formella och informella verksamheter annat än de offentliga, näringsdrivande och i den egna familjen, kom in den svenska offentliga debatten runt år 1990 och har sedan dess fått ett stort genomslag (Amnå 2005; Trägårdh 1999). Inom forskarvärlden har man börjat diskutera hur begrepp som folkrörelser, frivilligorganisationer och nya idéburna sammanslutningar teoretiskt hänger samman med civilsamhället som övergripande benämning. I sammanhanget diskuteras också hur diakonala eller kooperativa organisationer kan rymmas i begreppet (Einarsson 2017). Begreppet civilsamhälle har även kommit att ersätta folkrörelsebegreppet i statliga utredningar. Sedan år 2010 har också Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att varje år offentliggöra statistik över det civila samhällets organisationer i enlighet med FN:s rekommendationer för uppbyggnad av nationalräkenskaper. Enligt SCB används begreppet det civila samhället i "betydelsen av en arena, skild från staten, marknaden, och det enskilda hushållet, där människor organiserar sig och agerar tillsammans i gemensamma intressen. I området ingår allt från nätverk och ideella föreningar till registrerade trossamfund med mera" (SCB 2018:6).

Samtidigt som det ovan beskrivs hur civilsamhället etablerat sig som ett begrepp är det också normativt, ideologiskt laddat och inte alltid helt okomplicerat (Johansson

& Meuwisse 2017; Trägårdh 2010). Denna mångfacetterade syn på civilsamhället bottenar i en idétradition som går tillbaka ända till Aristoteles och antiken (Amnå 2005). Statsvetaren Erik Amnå (2005) beskriver hur debatten om det svenska civilsamhället delvis kan ses som en kamp om det politiska ägandeskapet. Denna kamp delade inte enbart den svenska politiken längs med blockgränserna utan kom även att återuppväcka de interna spänningar som länge existerat mellan marknadsliberaler och socialkonservativa respektive statsocialister och folkrörelsesocialister (Dahlkvist 1999; Trägårdh 1999). Gränserna för vad som rimligen ska inkluderas i begreppet och hur civilsamhället förhåller sig till andra sfärer i samhället har diskuterats relativt omfattande i den svenska forskningen på ämnet (se bl.a. Amnå 2005; Linde & Scaramuzzino 2017; Lundström & Svedberg 2003; Svedberg & Trägårdh 2006; Wijkström & Lundström 2002).

Civilsamhällets roll, funktion och storlek i Sverige har även diskuterats i förhållande till en internationell kontext, särskilt i relation till amerikanska förhållanden (Trägårdh 2010; Svedberg & Olsson 2010). Detta innefattar studier av både konturerna kring organisationernas storlek och omfattning samt det medborgerliga engagemang som återfinns i det omfattande föreningslivet.

Vid Handelshögskolan i Stockholm har man sedan det tidiga 1990-talet deltagit i det komparativa projektet *Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project* (CNP) vilket syftar till att kartlägga och karaktärisera det civila samhället i en rad olika länder. Inom ramen för detta projekt har internationellt jämförbara data över det svenska civilsamhället hittills producerats för åren 1992, 2002 och 2014 (Lundström & Wijkström 1997; Wijkström & Einarsson 2006; Wijkström m.fl. i press).

När det gäller föreningsliv och medborgerligt engagemang så visar internationellt jämförande studier tydligt att Sverige har en högre föreningstäthet och en större folklig delaktighet än så gott som alla andra demokratiska länder (Salamon & Anheier 1997; Lundström & Svedberg 2003). Hälften av den vuxna befolkningen arbetar ideellt, en siffra som har legat på en stabil nivå under de senaste tre decennierna (von Essen & Svedberg 2020). Samtidigt har svenskt civilsamhälle en förhållandevis låg professionaliseringsgrad och organisationerna drivs i högre utsträckning av ideella insatser snarare än betalt arbete (von Essen, Jegermalm & Svedberg 2015; Göransson 2005).

Sammanfattningsvis har samtalet och idétraditionen om civilsamhället i Sverige under lång tid handlat om folkrörelser, demokratiskt föreningsliv och det ideella arbetet. Dessa organisationer och de engagerade människor som fyller dem har utgjort en viktig del av det svenska samhällskontraktet. Inte minst i rollen som röstbärare åt marginaliserade grupper, ideologiska ståndpunkter och innovativa lösningar på samhällets problem.

Civilsamhället och idéburen välfärd

Civilsamhällsbegreppets introduktion i Sverige sammanföll med en turbulent tid i svensk historia då djupgående förändringar skulle komma att ske i organiseringen av välfärden. Svensk ekonomi genomgick en kris och arbetslösheten nådde rekordhöga nivåer (SOU 1993:16). Det började i allt högre grad ifrågasättas huruvida den svenska välfärdsmodellen, som i det närmaste var ett offentligt monopol, verkligen var resurseffektiv. Det fanns ett ökande tryck för att begränsa kostnaderna för det statliga maskineriet. Dessa åsikter kom främst från högerkanten inom svensk politik, men även röster inom socialdemokratien lyfte frågan (Blomqvist 2004; Montin 1997). Under första halvan av 1990-talet genomfördes djupgående reformer av den svenska välfärden genom att skapa kvasimarknader och införa marknadslänkande lösningar. Målet med reformerna var dels att kostnadseffektivera, dels att öka valfriheten och "kundnöjdheten" (Blomqvist 2004).

En statlig utredning visade i början av 1990-talet hur det omfattande svenska ideella engagemanget innefattade delar som tydligt bidrog till välfärden (SOU 1993:82). Här synliggörs både individens formella och informella sociala insatser samt sociala frivilligorganisationers direkta och indirekta roller för den svenska välfärden. Samtidigt uppstod det förhoppningar från politiskt håll om att civilsamhället än mer och på nya sätt skulle kliva in på välfärdens arena och bidra med att både förnya och effektivisera tillhandahållandet av välfärdstjänster. Ett exempel på denna förändrade roll för civilsamhällets aktörer på det sociala området är *Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting* (Skr 2008/09:207). Med den överenskommelsen adresseras inte bara en önskan om ökad mångfald bland utförare av sociala tjänster, utan den innebär även nya roller för politiskt inflytande bland dessa organisationer (Einarsson m.fl. 2019; Johansson 2011). Samtidigt som begreppet idéburna organisationer här etableras med en tydlig koppling till roller på det sociala området och välfärden, så bör det också påminnas om att ideellt driven välfärd i Sverige inte är ett nytt fenomen. Verksamheter som diakonier och stadsmissioner har bedrivits i det svenska samhället redan innan den moderna välfärdsstaten växte fram.

Lundström och Wijkström (1995, 2012) kunde redan i mitten av 1990-talet konstatera att ett skifte verkade vara i antågande inom det svenska civilsamhället. Skiftet sammanfattades med begreppet "från röst till service", vilket "symboliserar för sektorn som helhet de förändringar som innebär att sektorns betydelse för intresseorganisering och som röst för medborgarna, åtminstone i relativa termer, kommer att minska till förmån för olika typer av serviceproduktion" (Lundström & Wijkström 1995, s. 49). Von Essen m.fl. (2015) har också i den befolkningsstudie som genomförts med jämna intervaller sedan 1992 kunnat konstatera att det

ideellt utförda arbetet inom organisationer med social inriktning har ökat under perioden 1992–2014.

Samtidigt kan man ifrågasätta hur stora förändringar som verkligen har skett inom civilsamhället på detta område. Trots de förväntningar som fanns från politiskt håll att civilsamhället skulle ta ett större ansvar inom välfärdsområdet så har vinstdrivande aktörer haft en betydligt kraftigare expansion inom välfärdens kärnområden än civilsamhällets organisationer. Sivesind och Trætteberg (2017) hävdar att inga riktigt seriösa försök har gjorts att från politiskt håll stimulera expansionen av den svenska civilsamhällessektorn på välfärdsområdet. Välvilja från politiker i kombination med den överenskommelse som slöts mellan det offentliga och en rad civilsamhällesorganisationer inom serviceproduktion har visat sig otillräckligt. År 2017 var andelen anställda av civilsamhällesorganisationer inom välfärdsområdet drygt tre procent av den totala sysselsättningen (Arnesen & Sivesind 2020). Motsvarande siffra för vinstdrivande företag var samma år 20 procent. I ”welfare partnership”-länder, såsom Österrike, Tyskland och Frankrike, ligger sysselsättningsprocenten för civilsamhällesorganisationer inom välfärden långt högre. Data från Tyskland visar att andelen idéburen äldreomsorg är över 40 procent (Schroeder 2018). Storbritannien, som är ett exempel på en liberal välfärdsmodell, har idéburen välfärdsproduktion på 20–25 procent (Sivesind 2017). En möjlighet är att samhällsdebatten har handlat mer om en möjlig utveckling mot ökad andel idéburna medan civilsamhället samtidigt i hög grad fortsatt att verka som ett komplement till den offentligt finansierade välfärden. Kanske är det därför inte konstigt att frågan om de idéburna utförarnas roll i välfärden år 2022, 30 år efter civilsamhällesbegreppets intåg i den svenska debatten och den ”valfrihetsrevolution” som ägde rum inom svensk välfärdsproduktion, fortfarande är en politiskt aktuell fråga (SOU 2019:56).

Syfte

Med anledning av den långa idéutvecklingen i ett starkt svenskt civilsamhälle och de senaste årens ökade fokus på den idéburna sektorns roll i välfärden som beskrivits ovan finns det anledning att undersöka hur det faktiska kunskapsläget ser ut i skärningspunkten mellan civilsamhälle och välfärdsproduktion i Sverige. Syftet med den här artikeln är att ge en genomgång om den publicerade vetenskapliga litteratur som finns inom detta område samt att identifiera eventuella behov av vidare forskning.

Den huvudsakliga forskningsfrågan är följande:

- Vilket är det vetenskapliga kunskapsläget om den idéburna välfärdspraktiken i Sverige?

För att besvara den huvudsakliga forskningsfrågan använder vi följande underfrågor:

1. Vilka år har studierna publicerats?
2. Vilken vetenskaplig bakgrund utgår de publicerade studierna ifrån?
3. Vilket välfärdsområde behandlas i studierna?
4. Är det individ-, organisations- eller samhällsnivå som primärt analyseras i studierna?
5. I vilken grad studeras faktiska serviceproducenter av välfärd?

Metod

För att besvara den huvudsakliga forskningsfrågan samt dess underfrågor genomfördes en systematisk litteraturstudie (Petticrew & Roberts 2008). I ett första steg skapades en empiriskt gångbar definition av begreppen idéburen och välfärd, med avgränsning för vilka organisationsformer och verksamhetstyper som skulle tas med i studien. I det här avsnittet presenteras först den begreppsstruktur som använts som grund för att identifiera litteraturen tillsammans med en diskussion angående begreppen idéburen och välfärd. Efter det följer en redogörelse för hur litteratursökningen genomfördes.

Begreppsstruktur för idéburen välfärd

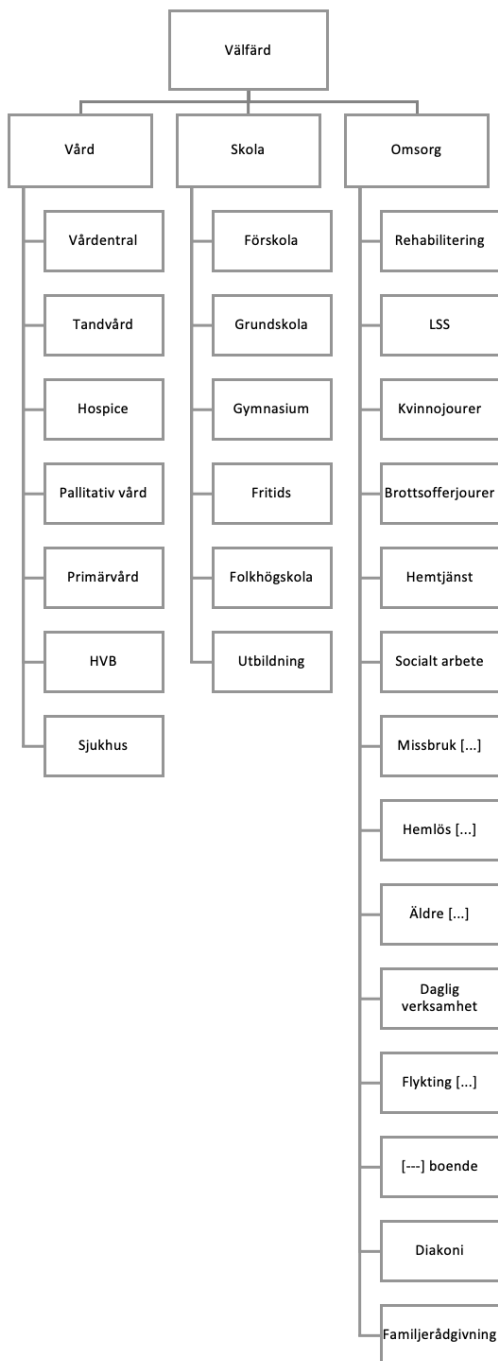
För att identifiera och kategorisera befintlig forskning om idéburen välfärd i Sverige behövdes en begreppsstruktur som hanterar de många olika begrepp och områden som ryms inom den idéburens välfärdens praktik. Snarare än att fånga in civilsamhällets betydelse för den generella välfärden i samhället var målsättningen med begreppsstrukturen att fånga in studier om civilsamhällets olika roller, som både röst och service, inom välfärdens praktik. Det betyder att vi valt att fokusera på skärningspunkten mellan verksamheter kopplat till vård, skola och omsorg (figur 1) samt mångfalden av de civilsamhällesaktörer som agerar där (tabell 1). Nedan redogörs för hur vi operationaliserat de två delarna i begreppsstrukturen, välfärd och idéburen.

Mot bakgrund av ett brett välfärdsbegrepp redogörs i det följande för vilka kategorier och termer som använts för litteratursökningen och hur dessa har identifierats. Begreppet *welfare* sägs ha myntats 1939 i motsatsförhållande till begreppet *warfare* (Pateman 1988, s. 231). Tanken var att en välfärdsstat enbart kan uppstå i demokratiska stater som har som sin främsta uppgift att värna om alla medborgares materiella standard och trygghet. Mot bakgrund av denna övergripande roll är det kanske inte så konstigt att sociologen Eva Sandstedt (1986) hävdar att något som är utmärkande för välfärdsforskning är dess oförmåga att formulera en enhet-

lig definition av begreppet välfärd. När forskare inte bara använder olika definitioner av välfärd, utan det också verkar saknas en entydig korrespondens mellan begreppets teoretiska och empiriska angivelser, leder det till att olika teoretiska definitioner kan generera både skilda och lika empiriska operationaliseringar.

Trots forskningens oenighet om hur begreppet ska definieras behövdes det för denna artikel en fungerande avgränsning av välfärdsbegreppet och ett beslut om vilka begrepp som skulle inkluderas i de söktermer som användes i litteratursökningen. Utifrån frågan om den idéburna sektorns roll för välfärdens praktik har vi i den här artikeln utgått från en relativt smal definition av begreppet välfärd som fokuserar på att ringa in specifika *välfärdsverksamheter* samt den generella produktionen av välfärdstjänster. Vi tar avstamp i de tre huvudkategorier som kan sägas beteckna välfärdens kärnområden, det vill säga: vård, skola och omsorg (figur 1). Under varje huvudkategori har vi sedan listat begreppen för en serie mer specifika verksamheter. Dessa verksamhetstyper identifierades med kvalitativa bedömningar baserat på forskning och tidigare studier på ämnet samt egen erfarenhet. För en liknande metod kan som referens anges Per Eckerdals kartläggning av Svenska kyrkans välfärdsproduktion som utmynnade i utredningen *Att färdas väl. Hur svenska kyrkan kan navigera i välfärden* (SKU 2013:3). En del verksamheter som diskuterades under definitionsarbetet kan sägas ligga i utkanten eller periferin av välfärdens kärnområden och har exkluderats från studien. Begrepp som exkluderades var exempelvis folkbildning och arbetsmarknadsinsatser.

När litteratursökningen genomfördes inkluderades variationer på begreppen kopplade till de listade verksamheterna samt de tre huvudkategorierna. Begreppet välfärd i sig inkluderades också för att fånga in texter om relationen och arbetsuppdelningen mellan staten och civilsamhället angående den generella produktionen av välfärdstjänster och välfärdsproduktion som praktik. Vi inkluderade även begreppet diakoni i sökningen, vilket generellt används som en samlingsterm för välfärd på religiös grund och alltså inte syftar till en specifik typ av verksamhet.

Figur 1: För att identifiera studier om olika former av välfärdens praktik användes ovanstående begreppsstruktur.

Civilsamhället som arena, sfär eller samhällssektor är nästan lika svårdefinierat som välfärd (Einarsson 2017). Som tidigare nämnts är civilsamhället ett politiskt laddat begrepp som ofta för med sig normativa eller ideologiska föreställningar om vilka typer av organisationer och verksamheter som bör inkluderas (Amnå 2005; Trägårdh 1999). Det civila samhället och dess organisationer och verksamheter går under många olika namn, alla med sina specifika förtjänster och problem. Eftersom syftet med den här studien är att beskriva och diskutera den vetenskapliga forskningen inom fältet idéburen välfärd behövdes en del i begreppsstrukturen som fångar in och avgränsar de texter som behandlar civilsamhällets aktörer och dess roller i välfärdens praktik (se tabell 1). Vi har i artikeln valt att använda oss främst av termen idéburen välfärd för att diskutera dessa aktörer, roller och praktiker. Det är ett vedertaget begrepp som används både i forskning samt offentliga rapporter och utredningar (Gavelin, Kassman & Engel 2010; Lundström & Wijkström 2012; SOU 2019:56).

Samtidigt är begreppet idéburen inte helt oproblematiskt. Många offentliga och vinstdrivande verksamheter beskriver sig som idéburna och begreppet har inte heller någon tillfredsställande eller vedertagen översättning till engelska. För att kunna identifiera den forskning som publicerats om civilsamhällets roll i den svenska välfärden behöver begreppsstrukturen därför en del som både fångar den mångfald av begrepp som finns för civilsamhällesaktörer i välfärdens praktik och som samtidigt avgränsar mot offentlig sektor och vinstdrivande näringsliv.

Frågan om hur idéburen välfärd ska avgränsas, definieras och mätas har diskuterats tidigare. Under 2019 släpptes en offentlig utredning vid namn Idéburen välfärd (SOU 2019:56). Utredningen hade som uppdrag att ta fram ett förslag på en tydlig definition av idéburna aktörer som kan användas för att identifiera och avgränsa dessa från andra aktörer inom välfärden. Utredningen kom fram till att en idéburen aktör ska vara en juridisk person som (1) "inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten", (2) "har ett syfte som är oegennyttigt", (3) "bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet och (4) "inte gör några värdeöverföringar till annat än registrerade idéburna aktörer eller forskning". Torbjörn Einarsson (2017), verksam vid Handelshögskolan i Stockholm, föreslår i en rapport att det mest arbetsekonomiska sättet att klassificera idéburna välfärdsaktörer vore att utgå från en kombination av juridisk form och ägarkontroll på koncernnivå. På detta sätt skulle man fånga in organisationer som drivs i ägarformer, som till exempel stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund, men också dotterbolag till sådana juridiska personer som drivs i form av aktiebolag.

För att begreppsstrukturen skulle få med den mångfald av termer som finns för civilsamhälle och idéburna organisationer inom välfärdens praktik gjordes en genomläsning av ett flertal moderna svenska civilsamhällesklassiker (Amnå 2005; Linde & Scaramuzzino 2017; Lundström & Wijkström 1995, 1997, 2012; Svedberg &

Trägårdh 2006; Trägårdh 1999, 2007; Von Essen m.fl. 2015). Efter läsning av dessa och ovanstående resonemang om vinstbegränsningar och ägarformer uppstod en mättnad kring teman om civilsamhällets sektorer, organisationer och praktiker, ägarformer, entreprenörskap, rörelser, samverkansformer och individer. Begreppen inom dessa teman utgjorde den andra delen av begreppsstrukturen för idéburen välfärd (se tabell 1). Svenska kyrkan kan från och med separationen från staten år 2000 räknas som en civilsamhällesorganisation och dessutom har frikyrkor sedan länge varit ett stående inslag i det svenska civilsamhället. Vi inkluderade därför också begrepp för det religiösa civilsamhället.

Tabell 1: För att identifiera studier om idéburna användes nedanstående begreppsstruktur.

Idéburna teman	Exempel på begrepp
Civilsamhället	
Sektorer	Tredje sektorn Ideell sektor Idéburen sektor Frivilligsektorn
Organisationer och praktiker	Medborgarorganisation Ideell förening Frivilligorganisation Stiftelse Ekonomisk förening/kooperativ SVAB Kvinnojour Brottsofferjour Kyrka Trossamfund
Entreprenörskap	Social ekonomi Socialt entreprenörskap
Rörelser	Folkrörelser Sociala rörelser
Samverkansformer	IOP Överenskommelse
Individer	Volontär Medlem Ideell

Litteratursökning

Med utgångspunkt i syftet för studien genomfördes en litteratursökning för att identifiera forskning på ämnet idéburen välfärd (Petticrew & Roberts 2008). Sökningar gjordes i databaserna Academic Search Complete, SOCindex with full text och SWEPUb. I de två första databaserna gjordes sökningar med hjälp av ämnesord kopplade till vår begreppsstruktur, medan fritextsökningar genomfördes i SWEPUb som inte har någon motsvarande indexering. Både studier skrivna på svenska och engelska inkluderades. Utöver texter publicerade i peer-granskade tidskrifter inkluderades även böcker, bokkapitel och doktorsavhandlingar.

Efter att sökningarna var genomförda, referenserna hemladdade och en sällning för kopior genomförd påbörjades arbetet med att gå igenom alla referenser och avgöra vilka som föll inom ramen för studien. Som framgår i tabell 2 identifierades totalt 796 texter, varav 161 stycken inkluderades i studien. De texter som inkluderades var studier som uppfyllde samtliga av de tre kriterierna för litteraturstudien, det vill säga att de enligt vår bedömning verkligen handlade om (1) välfärdens praktik, (2) den idéburna sektorn och (3) en svensk kontext. Internationella jämförande studier där Sverige förekom inkluderades också.

Tabell 2: Databaser som använts i litteratursökningen samt identifierade och relevanta artiklar om idéburen välfärd i dessa.

Databas	Ursprungligt urval	Varav relevanta
Academic Search Complete och SOCindex (Sökning ämnesord)	180	47
Swepub på svenska (bokkapitel, böcker, avhandlingar, artiklar)	154	65
Swepub på engelska (böcker och kapitel)	198	37
Swepub på engelska (avhandlingar)	264	12
Totalt	796	161

Både studier av svenska och utländska forskare inkluderades givet att de berörde svenska förhållanden. Vid en första genomgång av texterna granskades titel och abstract. I många fall uppfylldes två av tre ovanstående kriterier, exempelvis att texten handlade om svensk välfärd men inte nämnde civilsamhället eller att texten behandlade organisationer inom det svenska civilsamhället med verksamheter som föll utanför ramen för vår definition av välfärd. Dessa texter inkluderades då inte. I fall där en bedömning inte kunde göras utifrån titel och abstract så granskades fulltexten för att kunna avgöra ifall texten skulle inkluderas eller inte.

Att en relativt stor andel studier fångades in av sökningen men ändå inte inkluderades beror på att sökord förekommer i generellt språkbruk utan att de verkligen studerats.

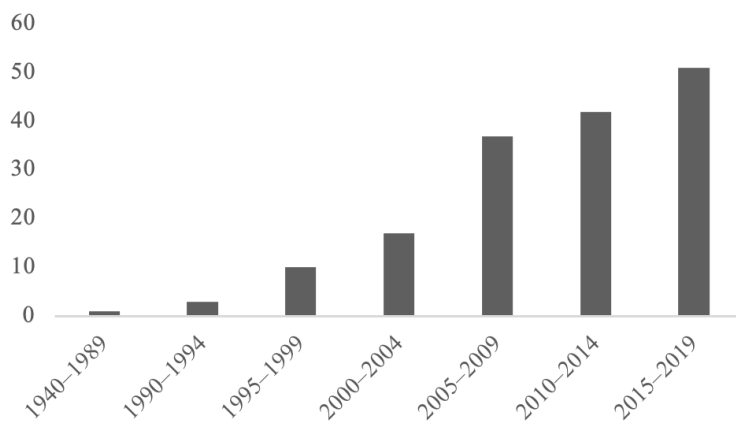
Efter att denna sällning var genomförd närlästes alla relevanta artiklar och kategoriserades utifrån årtal, vetenskaplig utgångspunkt, empirisk kontext, frågeställning, slutsats, metod, välfärdsområde, analysenhet och ifall texten handlade om en specifik organisations välfärdsproduktion. Resultaten sammanställdes sedan i tabeller och en narrativ syntes (Petticrew & Roberts 2008).

Resultat

I följande stycken redovisas resultaten från litteraturstudien. Resultaten kommer att redovisas med hjälp av tabeller och en narrativ syntes samt i vissa fall med exempel på texter som belyser de avvägningar som gjorts i kategoriseringen av materialet.

De senaste 20 årens snabba framväxt

Som framgår i figur 2 syns en tydlig ökning av forskning om den idéburna sektorn och välfärdens praktik från år 1990 och framåt. Ökningen sammanfaller med den tidsperiod då civilsamhället som begrepp etablerat sig i politik och praktik.

Figur 2: Publiceringsår för inkluderade texter.

Enbart tre texter i litteraturstudien publicerades mellan åren 1990 och 1995. Från 1995 och framåt har sedan antalet texter ökat för varje tidsintervall. Mellan åren 2015 och 2019 publicerades 51 av texterna. Det är alltså 17 gånger så många

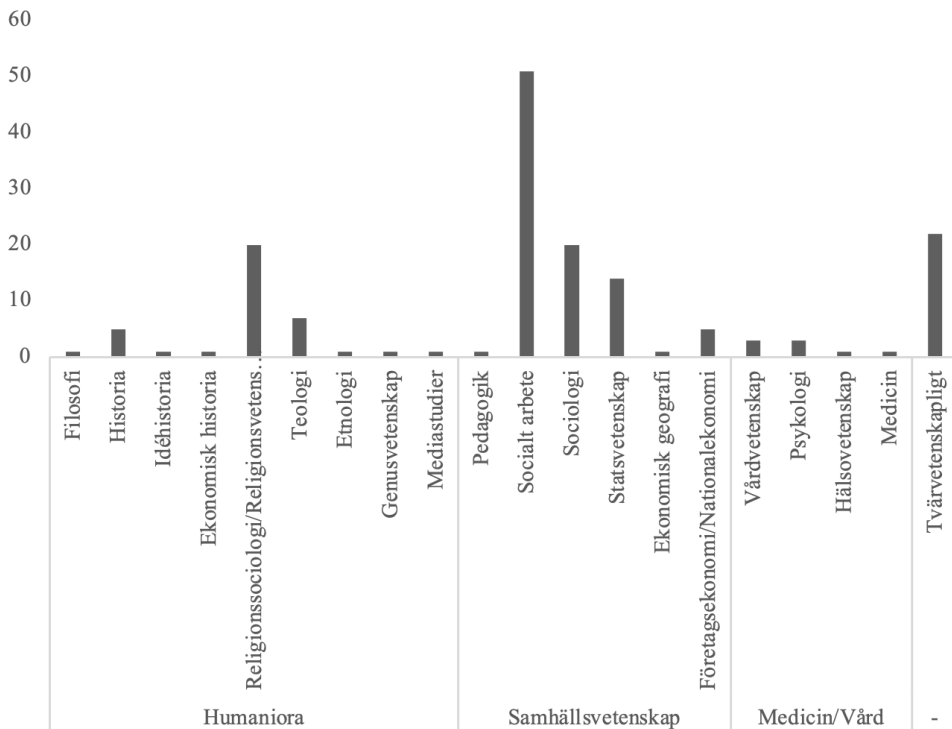
texter som under perioden 1990 till 1995. Den äldsta texten publicerades 1941 och handlar om den kooperativa rörelsen i Sverige och dess betydelse för bland annat framväxten av folkhögskolor och folkbildning. Det är sedan helt tomt fram till 1990.

En viktig fråga är om ökningen av studier sedan 1990-talet fått samma genomslag i olika vetenskapliga discipliner.

En samhällsvetenskaplig dominans

För att avgöra den vetenskapliga utgångspunkten för studierna gjordes en kvalitativ bedömning baserad på de studiernas teoretiska rötter, det ämne som forskaren eller forskarna disputerat i, den institution där forskaren eller forskarna är verksamma och ämnestillhörigheten på tidskriften där texten är publicerad.

Även om det finns ett brett spektrum av discipliner i litteraturstudien är vissa klart överrepresenterade inom forskning på civilsamhälle och välfärd. Den disciplin med flest antal texter i vår studie är socialt arbete med 51 texter (figur 3).

Figur 3: Vetenskaplig utgångspunkt inom den identifierade litteraturen.

De två näst mest vanliga disciplinerna är sociologi och religionsvetenskap/religions-sociologi med 20 texter vardera. Ett resultat som även återspeglar betydelsen av kyrkor och trossamfundens roll i den idéburna sektorn, inte minst som starka institutioner i samhället och med egna akademiska miljöer.

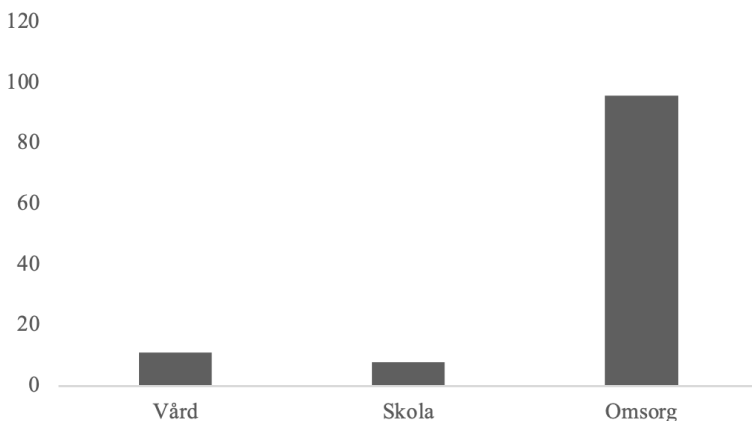
Det är alltså fler texter inom socialt arbete än inom de två näst vanligaste ämnena tillsammans. En ännu tydligare dominans framträder när man jämför hur många texter som publicerats i ämnet civilsamhälle och välfärd mellan fakulteterna. Vi har delat upp disciplinerna mellan samhällsvetenskap, humaniora samt vård/medicin. Samhällsvetenskap är den klart dominanta fakulteten med 93 av texterna samt 11 av texterna inom tvärvetenskap. Inom humaniora har 38 av texterna publicerats och inom vård/medicin enbart 8 stycken.

Trots att idéburna skolor varit en del av den svenska utbildningssektorn under lång tid är det intressant nog endast en studie som är gjord inom det pedagogiska fältet. Frågan är om den här bristen även återspeglas i vilka välfärdsområden som faktiskt studerats.

Mer omsorg än vård och skola

Genom att klassificera studierna utifrån vilken typ av verksamhet som undersökts samt om denna verksamhet tillhör huvudkategorin vård, skola eller omsorg, framgår det att olika typer av omsorgsverksamheter är betydligt mer studerade än vård och skola (figur 4).

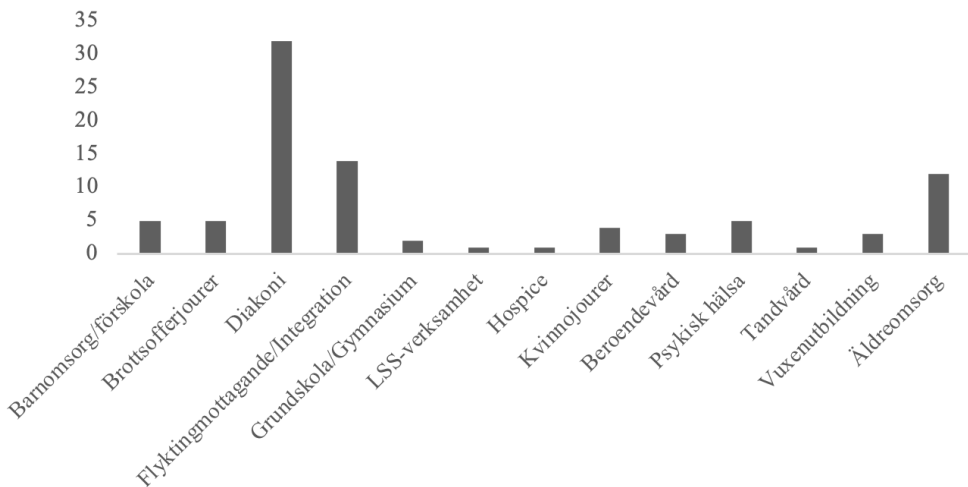
Viktigt att nämna här är att 46 av studierna inte undersöker specifika verksamhetsområden, utan snarare det civila samhällets roll i produktionen av välfärdstjänster på ett mer generellt plan (se exempelvis Lundström & Svedberg 2003; Qvarsell 1995; Meeuwisse & Scaramuzzino 2019).

Figur 4: Antal identifierade texter inom övergripande välfärdsområden.

Som nämnts behandlar relativt få (11 st) av de inkluderade texterna idéburen välfärd inom kategorin vård. Merparten av dessa få texter handlar om psykisk hälsa och den roll som patient- och brukarorganisationer spelar för vården. Ett intressant exempel på vad den idéburna vården kan spela för roll lyfts i en studie om hjärt-lungräddning med hjälp av lekmanvård och larm via mobiltelefoni (Ringh 2014). Ett än mindre studerat område rör idéburna skolor och utbildningsinsatser (8 st). Inom dem finns studier om barnomsorg, grundskola och vuxenutbildning. Tre av dem studerar faktiskt utförande av utbildning eller barnomsorg. De övriga behandlar folkbildningens och folkhögskolornas samt sociala rörelsers mer generella betydelse för utbildning. Typiskt för studier av sociala rörelsers betydelse för utbildningens praktik är en studie av hur frivillig organisering och ideellt engagemang används för mobilisering mot nedläggning av skolor (Larsson Taghizadeh 2016).

I linje med ovan beskrivna tonvikt på studier inom socialt arbete berör en majoritet av de identifierade studierna verksamheter som är kopplade till välfärdsområdet omsorg (96 st). Bland dem finns en bredd av studier, sammanfattningar och böcker som behandlar en mängd olika områden, såsom flyktningmottagande/integration (13 st), kvinnojourer (4 st), beroendevård (3 st), äldreomsorg (12 st) och brottsofferjourer (5 st) (figur 5).

Figur 5: Antal identifierade texter inom underliggande välfärds kategorier.

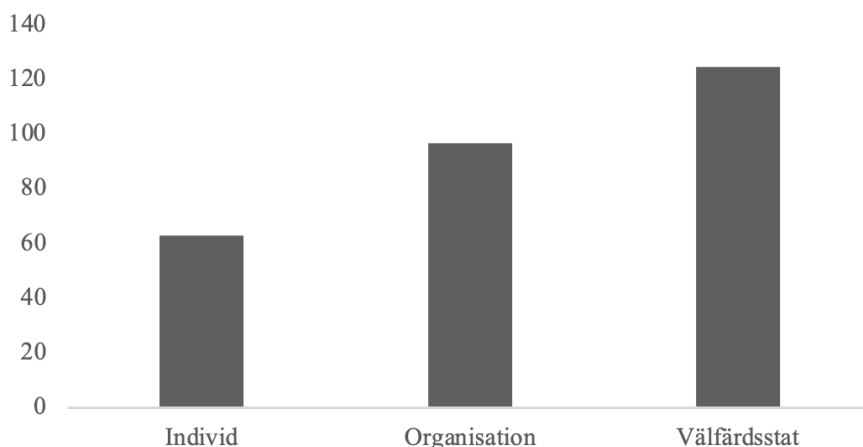
Av dem behandlar en dryg tredjedel det faktiska utförandet av olika typer av välfärdsinsatser och diakonala tjänster. Resterande två tredjedelar av studierna beskriver snarare de idéburna organisationernas roll i relation till resten av samhället, framför allt som röst och påverkansaktörer i relation till välfärdsverksamhet utförd av offentlig sektor. Värt att notera är att man även här kan se betydelsen av kyrkliga institutioner och dess akademiskt inriktade miljöer. Cirka en tredjedel (32 st) av studierna inom omsorg handlar om olika typer av diakonala insatser, det vill säga sociala insatser på religiös grund.

Kunskapsläget om de idéburnas roll i välfärdens praktik domineras alltså av de senaste årens studier inom samhällsvetenskap och socialt arbete specifikt. Givet detta finns anledning att undersöka huruvida det är individer, organisationer eller samhället i ett större perspektiv som varit föremål för de här studierna.

Fokus på välfärdsstaten och civilsamhällets organisationer

För att få en bild av den primära analysnivån i forskningen kring idéburen välfärd, samt de teoretiska utgångspunkter och modeller som används, har studierna kategoriserats utifrån om de främst handlar om brukare, professionella, volontärer och medlemmar på individnivå, organisationsnivå eller civilsamhälle och stat på samhällsnivå.

Här framträder stora skillnader i vilken utsträckning som studierna berör de olika analysnivåerna (figur 6). Av studierna är det 126 stycken av 161 (dvs. 78 %) som berör samhället som analysnivå, det är 97 stycken som berör organisationer och 63 stycken som handlar om individer. Av studierna på samhällsnivå är det 35 studier som enbart utgår från ett makroperspektiv, dvs. de har inte kategoriserats under några andra analysnivåer utöver samhälle.

Figur 6: Primär analysenhet i de identifierade studierna.

En stor del av studierna drar slutsatser kopplade till flera av analysnivåerna och har således kategoriserats under samtliga av de nivåer som berörs. Det kan till exempel handla om studier där en specifik organisation undersökts, men där författarna även drar slutsatser om organisationens roll inom ett större välfärdsstatligt perspektiv.

Många av studierna som berör civilsamhällets välfärdsproduktion i relation till välfärdsstaten har en institutionell teoretisk ansats (Lundström & Svedberg 2003; Trägårdh 2013). De beskriver en traditionell socialdemokratisk välfärdsstat och ett samhällskontrakt i förändring på grund av trender som marknadisering (Brennan m.fl. 2012; Feltenius & Wide 2019), hybridisering (Markström & Karlsson 2013) och europeisering (Meeuwisse & Scaramuzzino 2019). Ett belysande exempel är Hansson och Wijkströms (2000) studie om Basta arbetskooperativ. Artikeln diskuterar huruvida Basta arbetskooperativ skulle kunna förstås som en hybrid eller en amfibie mellan en behandlingsinstitution inom missbrukarvården och ett privat företag. Forskarna drar slutsatsen att beroende på vilka attribut en organisation visar mot sin omvärld, påverkas dels dess egna självförståelse, dels omvärldens bild av organisationen. Denna studie handlar tydligt om en specifik organisation, men också denna organisations plats i det större sammanhang som är den svenska välfärdsstaten. Nya typer av samarbetsformer mellan offentlig och privat sektor fångas under begreppet "co-production" (Vamstad 2012) och det finns även studier som undersöker ideella aktörers relation till välfärdsstaten utifrån huruvida de ses som komplement eller ersättning till offentligt driven välfärdsverksamhet (Dahlberg 2004; Vamstad 2018).

Förändrade förutsättningar för religiösa aktörer beskrivs både i relation till förändringar i välfärdsstatens uppbyggnad och i relation till förändrade värderingssystem och en ökande sekularisering i kombination med ökande mångfald (Göçmen 2013). Det finns också ett stort antal studier som undersöker diakonins roll ur en teologisk synvinkel. Här diskuteras bland annat olika teologiska/ecklesiologiska motiv till att bedriva diakoni under olika tidsperioder (Brodd 1997; Christiansson 2006) och hur man kan förstå diakoni ur ideologiska, etiska och normativa perspektiv (Blennberger 2008).

Det är relativt få studier (63 st) som handlar om de individer som verkar inom idéburen välfärd i form av professionella, volontärer och medlemmar eller som använder sig av idéburna organisationers tjänster i form av brukare. Studierna behandlar professionella (33 st), volontärer (27 st) och brukare (25 st) i ungefär lika hög utsträckning. På individnivå undersöks exempelvis motivationer till att delta i frivilligt socialt arbete (Povrzanović Frykman & Mäkelä 2019) samt konsekvenser av en ökad individualisering för kollektiv mobilisering (Eriksson 2018).

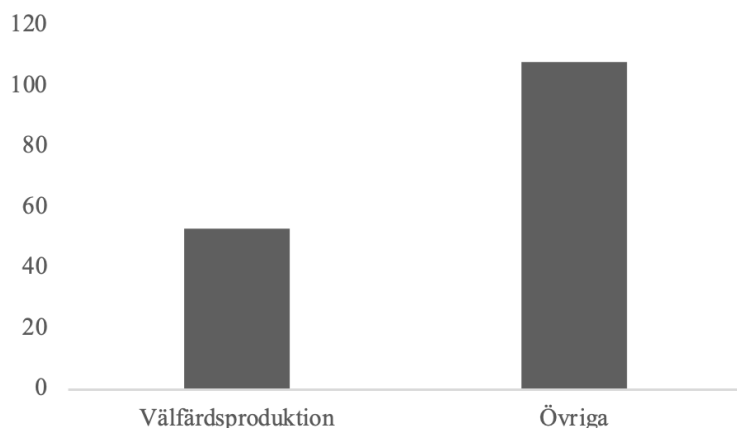
Det är slående få studier som handlar om medlemmar (7 st), vilka i övrig civilsamhällesforskning om svenska förhållanden brukar ha en prominent roll. De här studierna berör främst olika former av medborgligt engagemang inom välfärdsfrå-

gor. Exempelvis undersöker Jönson (2005) hur man inom pensionärsorganisationen PRO under åren 1941–1976 skapade kollektiva handlingsramar och en ideologiskt grundad gemensam identitet.

Även om samhället är den framträdande analysnivån i studier om de idéburna organisationerna i välfärdens praktik, finns alltså även såväl individ- som organisationsperspektiven med. Frågan blir nu i vilken grad de olika studierna har fokuserat på välfärdsproduktionen och den idéburna sektorns roll som serviceleverantörer.

En brist på utförandeperspektivet

Genom att klassificera texterna baserat på om forskningen handlar om en organisations faktiska produktion av välfärd eller inte framträder en tydlig bild av att det är något annat än själva utföranderollen som varit fokus för studierna (figur 7).

Figur 7: Antal studier som direkt behandlar välfärdsproduktion respektive övriga.

Texter som behandlar den faktiska välfärdsproduktionen hos organisationer utgör en knapp tredjedel (53 st) av det totala antalet texter. Ett exempel på detta är Jägervis (2013) studie om hur brottsoffer uppfattar den hjälp de fått från volontärer som är verk samma inom brottsofferjourer. Studien visar att brottsoffren känner att de fått hjälp av volontären som individ snarare än den organisation som denne är verksam inom. Ett annat exempel är en studie av Vamstad (2012) som jämför servicekvaliteten hos kooperativa och kommunala förskolor. Studien visar att servicekvaliteten upplevs som bättre hos de kooperativa förskolorna, detta gäller både från ett anställd- och ett brukarperspektiv. Bland de identifierade studierna om kooperativ verksamhet är andelen texter som berör faktisk välfärdsproduktion något högre med fem av tio studier totalt.

De flesta studier (108 st) handlar om vad till exempel kyrkans diakonala insatser, brottsofferjourerna och kooperativen betyder för välfärden eller civilsamhällets relation till välfärdsstaten. Dessa studier beskriver alltså snarare vilken funktion civilsamhällets organisationer har för välfärdens praktik och det offentliga ansvaret för den. Sammantaget ger studierna en bild av att civilsamhället verkar ha en viktig och omfattande funktion inom den svenska välfärdsstaten. Dock ger texterna ingen ensidig bild av om den faktiska kvaliteten på de tjänster som produceras av idéburna organisationer är god eller inte.

Diskussion

Utgångspunkten för den här artikeln var ett behov av att beskriva vilket det aktuella kunskapsläget är inom forskningen om den idéburna sektorns roll i Sveriges välfärdspraktik. I detta avsnitt lyfts och diskuteras de huvudsakliga resultaten från studien och vad de betyder för kunskapsläget inom forskningsfältet idéburen välfärd.

Sammanfattningsvis har den vetenskapliga kunskapen om idéburen välfärd växt fram efter 1990-talet. Det är framför allt kvalitativ samhällsvetenskaplig forskning med tonvikt på socialt arbete. Forskningen fokuserar på frågor om den idéburna välfärden ur ett organisations- eller välfärdsstatligt perspektiv, där tonvikten ligger på studier om civilsamhällets organisationer i relation till välfärdsstaten snarare än som producenter av välfärdsservice.

Skärningspunkten mellan civilsamhälle och välfärdens praktik är alltså ett relativt ungt, men stadigt växande forskningsområde i den svenska kontexten. Den forskning som inkluderades från litteratursökningen är (med undantag av en text) publicerad efter introduktionen av civilsamhället som tankeenheter i den svenska debatten under det tidiga 1990-talet. Det finns flera möjliga förklaringar till varför idéburen välfärd som forskningsfält enbart tycks ha existerat under en så förhållandevis kort period i Sverige. En möjlig förklaring är att det har skett en ökning av den faktiska produktionen av idéburen välfärd de senaste 30 åren och att forskningen på ämnet således har ökat. Sivesind (2017) konstaterar dock att andelen anställda inom välfärden som arbetar i idéburna organisationer har legat relativt konstant runt tre procent sen år 2000. Samtidigt vet vi också att det finns idéburna organisationer som har producerat välfärd långt mycket längre än 30 år, om än på marginalen och ofta som ett komplement till den offentliga välfärden. Detta bekräftas inte minst av texter i vårt urval som handlar om idéburen välfärd i ett historiskt perspektiv (se t.ex. Qvarsell 1995; Werner 2004). Det är därför inte troligt att framväxten av vetenskaplig litteratur om idéburen välfärd är kopplad till en ökad produktion av idéburen välfärd. En annan, och kanske troligare förklaring till varför forskningen om den idéburna sektorns roll i välfärdens praktik har ökat från år 1990 och framåt är i stället att civilsamhället gene-

rellt och idéburen välfärd specifikt har fått allt större uppmärksamhet i den politiska diskursen. Projekt, såsom Överenskommelsen, samt statliga utredningar på ämnet har satt idéburen välfärd på den politiska agendan, vilket också då har lett till att forskningen ökat på ämnet. Det återspeglas troligen också i hur forskningsfältet växer fram genom styrmedel som finansiering och arenor för publicitet.

Forskning om idéburen välfärd sker främst inom samhällsvetenskapen och då framför allt inom socialt arbete. Majoriteten av studierna är kvalitativa snarare än kvantitativa. I de fall där kvantitativa data används, handlar det främst om självrapporterade enkäter snarare än registerdata. En majoritet av studierna inom fältet handlar om omsorg, där diakonistudier utgör cirka en tredjedel. Det ska dock inte ses som en avspeglning av den empiriska verkligheten, eftersom vi sedan tidigare vet att det finns idéburna organisationer som är verksamma inom skolan (Henrekson m.fl. 2020) och att anrika vårdanstalter, såsom Stockholms sjukhem och Ersta sjukhus, drivs i idéburen regi. Snarare kan det konstateras att både utförare och intressenter inom idéburen vård och skola är understuderade. En möjlig förklaring till denna snedfördelning kan vara att många av studierna är utförda av forskare inom disciplinen socialt arbete. Av de studier som är utförda av forskare inom socialt arbete återfinns ingen av studierna av skolan, dock är tre av vårdstudierna genomförda av forskare inom denna disciplin. En annan möjlig förklaring är att idéburen välfärd fortfarande i hög utsträckning ses som ett komplement till den offentliga välfärden. Idéburen skola och vård blir då främmande fåglar i den svenska kontexten som forskare riskerar att förbise. Det är också tydligt att starka utförarinstitutioner bidrar till vetenskaplig kunskap. Många av studierna handlar om Svenska kyrkans diakoni eller kooperativ verksamhet, där starka egna institutioner har bidragit till kontinuerlig forskning om dessa aktörer.

Forskare har tidigare konstaterat att studier om det civila samhället och idéburen välfärd i Sverige i hög utsträckning har uppehållit sig på en övergripande nationell nivå (Harju, Hjort & Montesino 2010). Resultaten i den här studien bekräftar och belägger detta empiriskt. Trots att ämnet för de undersökta studierna är idéburen välfärd och att en majoritet av dem behandlar området omsorg, hamnar individen i skymundan. Ett fåtal studier sätter fokus på de individer som arbetar (professionellt eller ideellt) inom idéburen välfärd eller använder sig av idéburna organisationers tjänster i rollen som brukare. I studier där organisationer är i fokus handlar det oftast om den viktiga och omfattande roll som till exempel kyrka, brottsofferjourer eller kooperativ har inom den svenska välfärdens praktik och dessa organisationers relation till staten och den offentligt drivna välfärden. Det är relativt få studier som tar upp civilsamhällets faktiska roll som utförare av välfärdsservice. Det finns heller ingen stark entydig bild av huruvida idéburen välfärd är bra eller dålig i termer av kvalitet. Enstaka studier visar på att idéburen välfärd uppfattas eller bedöms som "bättre" eller "lika bra" som offentlig eller vinstdrivande verksamhet inom samma

område (Vamstad 2012) eller hur man kan arbeta med kvalitetsförbättringar genom att kombinera idéburna drivkrafter med professionellt kvalitetsarbete (Neubeck 2016). Resultaten från denna studie visar även att det inte heller finns några studier av eventuella brister, missförhållanden eller eventuella kriser inom idéburet utförd välfärdsservice.

Ovanstående diskussion visar också hur kunskapen om idéburen välfärd kan behöva kompletteras. Utöver studier som knyter an till och kritiskt belyser en framväxande samhällsdebatt, finns det ett behov att studera faktiskt utförande av idéburen välfärdsservice och vad den innebär i termer av till exempel kvalitet och arbetsförhållanden för brukare och professionella samt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Inte minst behövs diversifierad kunskap för att undvika en alltför ensidig bild av det "goda civilsamhället". Vidare finns behov att komplettera bilden utöver de, framförallt diakonala och kooperativa, verksamheter som har en koppling till egna institutionella forskningsmiljöer och stödstrukturer. Eftersom majoriteten av den forskning som gjorts om idéburen välfärd i Sverige är kvalitativ finns även ett behov av en ökad andel kvantitativa studier av dessa fenomen.

Metoddiskussion

Innan ovanstående resultat och diskussion sammanfattas till några slutsatser, finns anledning att diskutera några aspekter kring metod.

För det första innebar definitionsproblematiken med begreppen idéburen och välfärd att ingen enhetlig och tidigare jämförbar sökning lätt kunde göras i vetenskapliga databaser. I den här artikeln har en begreppsstruktur med ett antal underkategorier av faktisk verksamhet och tillhörighet i stället använts. Det kan innebära att studier om idéburna aktörers roll i välfärdens praktik inte identifierats i fall där verksamhet enbart beskrivits som till exempel "förskola" utan analys av att det skulle kunna vara något annat än en offentlig eller möjligtvis privat verksamhet. Det är också möjligt att vi med litteratursökningen har missat en del äldre studier av exempelvis folkhögskolor eller stadsmissioner eftersom forskare före introduktionen av civilsamhället som begrepp kanhända inte gjorde kopplingar mellan dessa och de begrepp som vi använt för att fånga in de idéburna organisationerna. Slutligen innebär kategorisering och narrativ syntes ett ökat inslag av kvalitativa bedömningar som också i högre grad vilar på författarnas akademiska och praktiska erfarenhet av fältet.

Vår bedömning är att den presenterade begreppsstrukturen och systematiken i studien gör att ovanstående metodproblem likväl är små, vilket gör att både resultat och diskussion bör ge en reproducerbar, valid och reliabel bild av det vetenskapliga kunskapsläget om idéburen välfärd i Sverige.

Slutsats

Med hjälp av en begreppsstruktur för idéburen välfärd kan kunskapsläget om civilsamhällets aktörer och deras roll i den svenska välfärdens praktik beskrivas trots att det saknas en enhetlig och vetenskapligt användbar term för detta. Genom den använda begreppsstrukturen identifierades 161 relevanta studier. Dessa studier har publicerats i en ökande grad efter 1990-talet och behandlar framför allt relationen mellan idéburna aktörer och välfärdsstaten. Kunskapsläget om idéburen välfärd präglas av övervägande samhällsvetenskapliga studier inom socialt arbete, där det akademiska samtalet knyter an till en samhällsdebatt om civilsamhällets roll i välfärden snarare än empiriska studier av idéburna organisationers roll som faktiska serviceaktörer. Den samlade forskningen på idéburen välfärd ger en djupgående förståelse för de politiska förändringsprocesser som skett i relation till de idéburna organisationernas roll i välfärden samt hur dessa processer relaterar till internationella trender.

Studier med tydligare koppling till faktiska utförare av välfärdsservice är i högre grad kopplade till institutionella miljöer som kyrka och Kooperation. Det verkar alltså som om starka utförarinstitutioner bidrar till det vetenskapliga kunskapsläget. Vidare finns det en del forskning på organisations- och individnivå inom välfärdsområden som på traditionellt sätt har tillgodosetts av idéburna organisationer snarare än det offentliga, som exempelvis kvinno- och brottsofferjourer, medan forskning om idéburen vård och skola är synnerligen eftersatt. Studien pekar alltså på behoven av ökad kunskap om faktiskt utförd välfärdsservice i den idéburna sektorn och dess betydelse för individen. Där ökad kunskap om brukare och professionella samt arbetssätt, kvalitet och resultat i de verksamheter som faktiskt utför service kommer att behövas för ett fortsatt balanserat samtal om idéburen välfärd i samhället.

Referenser

- Amnå, E. (2005) Scenöppning, scenvridning, scenförändring. En introduktion. I: E. Amnå (red.), *Civilsamhället. Några forskningsfrågor*. Stockholm: Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.
- Arnesen, D. & Sivesind, K.H. (2020) *Organisasjonslandskap i endring 2009–2019. Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse?* Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Blennerger, E. (2008) Diakoni, etik och ideologi I: E. Blennerger & M. Hansson (red.), *Diakoni. Tolkning, historik, praktik*, 89–117. Stockholm: Verbum.
- Blomqvist, P. (2004) The choice revolution. Privatization of Swedish welfare services in the 1990s. *Social Policy & Administration*, 38(2): 139–155.
- Brennan, D., Cass, B., Himmelweit, S. & Szebehely, M. (2012) The marketisation of care. Rationales and consequences in Nordic and liberal care regimes. *Journal of European Social Policy*, 22(4): 377–391.

- Brodd, S.-E. (1997) Diakonin genom kyrkans historia. Fem ecklesiologiska modeller- I: *Diakonins teologi*, 11–44. Stockholm: Verbum Förlag.
- Christiansson, E. (2006) *Kyrklig och social reform. Motiveringar till diakoni 1845–1965*. Skellefteå: Artos & Norma.
- Dahlberg, L. (2004) Substitution in statutory and voluntary support for relatives of older people. *International Journal of Social Welfare*, 13(2): 181–188.
- Dahlkvist, M. (1999) Den instängda demokratin. Rörelsesocialism och statssocialism i svensk arbetarrörelse. I: *Civilsamhället som demokratins arena*. Stockholm: Demokratiutredningens skrift nr 29. SOU 1999:12.
- Einarsson, T. (2017) *Sektorbaserad statistik på välfärdsområdet. Rapport till Valfärdsutredningen 2017-02-17*. Famna.
- Einarsson, T., Lundstedt, A., Neubeck, T. & Wijkström, F. (2019) *Överenskommelsen för civilsamhällets organisationer på det lokala planet*. Stockholm: Civil Society Reports.
- Eriksson, E. (2018) Incorporation and individualization of collective voices. Public service user involvement and the user movement's mobilization for change. *Voluntas*, 29(4): 832–843.
- Feltenius, D. & Wide, J. (2019) Business as usual? Civil society organizations in a marketized Swedish welfare state. *Journal of Civil Society*, 15(3): 230–248.
- Gavelin, K., Kassman, A. & Engel, C. (2010) *Om idéburna organisationers särart & mervärde. En forskningskartläggning*. Överenskommelsen.
- Göçmen, İ. (2013) The role of faith-based organizations in social welfare systems. A comparison of France, Germany, Sweden, and the United Kingdom. *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*, 42(3): 495–516.
- Göransson, B. (2005) Ett nästintill odefinierbart forskningsområde. I: E. Amnå (red.), *Civilsamhället. Några forskningsfrågor*. Stockholm: Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.
- Hansson, J.H. & Wijkström, F. (2000) Basta arbetskooperativ. En amfibie med kooperativ identitet? I: F. Wijkström & T. Johnstad (red.), *Om Kooperation & social ekonomi*. Stockholm: Fören. Kooperativa studier.
- Harju, A., Hjort, T. & Montesino, N. (2010) Frivilligt socialt arbete och ekonomiskt utsatta barnfamiljer. I: T. Hjort, P. Lalander & R. Nilsson (red.), *Den ifrågasatte medborgaren. Om utsatta gruppers relation till välfärdssystemet*. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Henrekson, E., Andersson, F.O., Wijkström, F. & Ford, M. (2020) Civil society regimes and school choice reforms: Evidence from Sweden and Milwaukee. *Nonprofit Policy Forum*. Published online.
- Johansson, H. & Meuwisse, A. (2017) Socialt arbete i civilsamhället. Mikro-, meso- och makroteorier. I: S. Linde & R. Scaramuzzino (red.), *Socialt arbete i civilsamhället. Aktörer, former och funktioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, M. (2011) *I dialogens namn. Idén om en överenskommelse mellan regering och ideella organisationer*. Växjö: Linnaeus University Press.
- Jägervi, L. (2013) "It's good that their there." Impressions of volunteers in Swedish Victim Support. *Freiwilligenarbeit zwischen Freiheit und Professionalisierung*. Zürich: Seismo Verlag.
- Jönson, H. (2005) Social democratic aging in the people's home of Sweden. *Journal of Aging Studies*, 19(3): 291–308.
- Larsson Taghizadeh, J. (2016) *Power from below? The impact of protests and lobbying on school closures in Sweden*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

- Linde, S. & Scaramuzzino, R. (2017) Det civila samhällets historia. Begreppet, fenomenet och debatten. I: S. Linde & R. Scaramuzzino (red.), *Socialt arbete i civilsamhället. Aktörer, former och funktioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundström, T. & Svedberg, L. (2003) The voluntary sector in a social democratic welfare state. The case of Sweden. *Journal of Social Policy*, 32(2): 217–238.
- Lundström, T. & Wijkström, F. (1995) *Från röst till service. Den svenska ideella sektorn i förändring*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Lundström, T. & Wijkström, F. (1997) *The nonprofit sector in Sweden*. Manchester: Manchester University Press.
- Lundström, T. & Wijkström, F. (2012) Från röst till service. Vad hände sen? I: F. Wijkström (red.), *Civilsamhället i samhällskontraktet. En antologi om vad som står på spel*. Stockholm: Civil Society Press.
- Markström, U. & Karlsson, M. (2013) Towards hybridization. The roles of Swedish non-profit organizations within mental health. *Voluntas*, 24(4): 917–934.
- Meeuwisse, A. & Scaramuzzino, R. (2019) *Europeanization, civil society, and the Swedish welfare state*. New York, NY: Berghahn Books.
- Montin, S. (1997) New public management på svenska. *Politica*, 29(3): 262–278.
- Neubeck, T. (2016) *Quality improvement within nonprofit social service providers* (PhD dissertation). Jönköping: Jönköping University, School of Health and Welfare.
- Pateman, C. (1988) The patriarchal welfare state. I: A. Gutmann (red.), *Democracy and the welfare state*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Petticrew, M. & Roberts, H. (2008) *Systematic reviews in the social sciences. A practical guide*. John Wiley & Sons.
- Povzanovic Frykman, M. & Mäkelä, M. (2019) "Only volunteers"? Personal motivations and political ambiguities within refugees welcome to Malmö civil initiative. I: M. Feischmidt, L. Pries & C. Cantat (red.), *Refugee protection and civil society in Europe*, 319–351. London: Palgrave Macmillan.
- Qvarsell, R. (1995) Mellan familj, arbetsgivare och stat. En idéhistorisk essä om det sociala ansvarets organisering under två århundraden. I: *Medmänsklighet att hyra. Åtta forskare om ideell verksamhet*, 19–46. Örebro: Libris.
- Ringh, M. (2014) *Out of hospital cardiac arrest. With focus on bystander CPR and public access defibrillation*. Stockholm: Dept of Clinical Science and Education, Karolinska Institutet, Södersjukhuset.
- Salamon, L. & Anheier, H. (red.) (1997) *Defining the nonprofit sector. A cross-national analysis*. Manchester: Manchester University Press.
- Sandstedt, E. (1986) Den svårdefinierade välfärden. *Sociologisk forskning*, 23(23), 3–25.
- SCB (2018:6) *Det civila samhället 2016. Satelliträkenskaper*. SCB, Avdelningen för ekonomisk statistik.
- Schroeder, W. (2018) *Interessenvertretung in der Altenpflege*. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
- Sivesind, K.H. (2017) The changing roles of for-profit and nonprofit welfare provision in Norway, Sweden, and Denmark. I: K.H. Sivesind & J. Saglie (red.), *Promoting active citizenship. Markets and choice in Scandinavian welfare*. London: Palgrave Macmillan.
- Sivesind, K.H. & Trætteberg, H.S. (2017) Does out-contracting of welfare services promote active citizenship? I: K.H. Sivesind & J. Saglie (red.), *Promoting active citizenship. Markets and choice in Scandinavian welfare*. London: Palgrave Macmillan.
- Skr 2008/09:207 *Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala*

- området och Sveriges Kommuner och Landsting. Skrivelse från Kulturdepartementet & Socialdepartementet.
- SKU 2013.3 *Att färdas väl. Hur svenska kyrkan kan navigera i välfärden*. Svenska kyrkans utredningar. Svenska kyrkan.
- SOU 1993:16 *Nya villkor för ekonomi och politik*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 1993:82 *Frivilligt socialt arbete*. Rapport av Socialtjänstkommittén.
- SOU 2019:56 *Ideburen välfärd*. Statens offentliga utredningar. Finansdepartementet.
- Svedberg, L. & Olsson, L.E. (2010) Voluntary organizations and welfare provision in Sweden. Is there such a thing? I: A. Evers & A. Zimmers (red.), *Third sector organizations facing turbulent environments. Sports, culture and social services in five European countries*. Baden Baden: Nomos Verlag.
- Svedberg, L. & Trägårdh, L. (red.) (2006) *Det civila samhället som forskningsfält. Nya avhandlingar i ett nytt sekel*. Stockholm: Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Gidlunds förlag.
- Trägårdh, L. (1999) Det civila samhället som analytiskt begrepp och politisk slogan. I: E. Amnå (red.), *Civilsamhället*. Stockholm: Demokratiutredningens forskarvolym VIII. SOU 1999:84.
- Trägårdh, L. (2007) *State and Civil Society in Northern Europe. The Swedish Model Reconsidered*. Oxford: Berghahn Books.
- Trägårdh, L. (2010) Rethinking the Nordic welfare state through a neo-Hegelian theory of state and civil society. *Journal of Political Ideologies*, 15(3): 227–239.
- Trägårdh, L. (2013) Associative democracy in the Swedish welfare state. I: L. Trägårdh, N. Witoszek & B. Taylor (red.), *Civil society in the age of monitory democracy*, 254–268. New York, NY: Berghahn Books.
- Vamstad, J. (2012) Co-production and service quality. The case of cooperative childcare in Sweden. *Voluntas*, 23(4): 1173–1188.
- Vamstad, J. (2018) Inte längre ett komplement. Om Sveriges Stadsmissioners sociala arbete med utsatta personer. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 95(5): 549–558.
- Von Essen, J., Jegermalm, M. & Svedberg, L. (2015) *Folk i rörelse. Medborgerligt engagemang 1992–2014*. Ersta Sköndal högskolas arbetsrapportserie. Institutionen för socialvetenskap.
- Von Essen, J. & Svedberg, L. (2020) *Medborgerligt engagemang i Sverige 1992–2019*. Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke högskola.
- Werner, Y.M. (2004) Female counter-culture and catholic mission. The sister of Saint Joseph in Denmark and Sweden. I: Y.M. Werner (red.), *Nuns and sisters in the Nordic countries after the reformation. A female counter-culture in modern society*. The Swedish Institute for Mission Research.
- Wijkström, F. & Einarsson, T. (2006) *Från nationalstat till näringsliv? Det civila samhällets organisationsliv i förändring*. Stockholm: Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm (EFI).
- Wijkström, F., Einarsson, T., Falk, D., Friberg, K., Tommy, L., Reuter, M. & Sjöstrand E. (i press) *Den ideella sektorn. I ett omförhandlat samhällskontrakt*. Stockholm: European Civil Society Press.
- Wijkström, F. & Lundström, T. (2002) *Den ideella sektorn. Organisationerna i det civila samhället*. Stockholm: Sober Förlag.